

Litteratur

THEDE PALM:

Till Lenins historia

En bok av Alexander Solsjenitsyn förtjänar alltid att läsas, och hans "Lenin i Zürich" (översatt av Staffan Skott, Wahlström & Widstrand, pris 43 kr) utgör inget undantag. Den har undertiteln "Några kapitel". Solsjenitsyn har länge sysselsatt sig med en bok om Lenin, men sedan han nu bosatt sig i Zürich, som så många landsflyktiga ryssar gjort före honom, har han där funnit material om Lenins uppehåll i Schweiz. Han har då brutit ut några kapitel av den tänkta större boken och publicerat dem separat. Det må väl sägas att han därmed gjort sina läsare en tjänst.

Ty "Lenin i Zürich" är ingen historieskrivning i vanlig mening. Boken handlar om hur Lenin där levde, rörde sig, handlade och framförallt tänkte, det hela förmedlat av Solsjenitsyns fantasi. Boken har historisk bakgrund, det är sant. Det finns ingen anledning att ifrågasätta vare sig dateringar eller gatuadresser. Men med sida upp och sidan ner av Lenins flygande tankar och reflexioner måste man ju vara klar över att detta är en historisk roman om Lenin. En längre sådan, från hans födelse till hans död, skriven med samma teknik, skulle kanske bli något ansträngande.

Man vet verkligen vad Lenin tänkte i vissa situationer. Hans brev utgör en brukbar källa. Man vet en hel del om hur han hade det i Zürich. Lenin blev där överraskad av revolutionen i Ryssland 1917. Han hade sina egna teorier om när och hur en revolution skulle kunna bryta ut, men vad beträffar verkligheten hade han förklarligt nog inte tillräckligt goda förbindelser med Petrograd. Först när telegram kom om att tsaren abdikerat, för-

stod han att något höll på att hända, utan honom. Han försökte rastlöst finna en väg tillbaka.

Lenin förnekade senare att det var hans förne vän och sedan fiende Helphand som ordnade resan. Denne hade emellertid inflytande inom den tyska generalstaben, där man med rätta hoppades på att en rysk revolution skulle bidra till ett avgörande på östfronten. Helphand talade Lenins sak, eftersom denne åtminstone teoretiskt var expert på revolutioner. Tyskarna grep tillfället att utnyttja honom. Konstigare var det egentligen inte, och historien om "den förseglade järnvägsvagnen" är betydligt överdriven.

Det är synd att vi inte får veta genom Solsjenitsyn – ty andra källor lär inte finnas – vad Lenin tänkte under järnvägsresan. Särskilt intressant vore det att höra vad han tänkte i Sverige och om borgmästare Lindhagen. Ty det var denne höge jurist och varmt intresserade samhällsomstörtare som tog emot Lenin på Stockholms Central och förde honom till hans hotell på Vasagatan. Men boken slutar inför uppbrottet från Zürich.

Boken innehåller inte mindre än två personregister, ett av författaren, ett av översättaren. Båda är utmärka. Det är svårt att få grepp om ryska revolutionärer, om man är intresserad av sådana, och den hjälp som Solsjenitsyn ger är stor och välkommen. I vår generation är det väl få författare som så som han levtt sig in i och därtill själv upplevt revolutionärt tänkande och agerande.